

Submitted: November 2015
Revised : December 2015
Accepted: December 2015

ALGILANAN ÖĞRETİM ELEMANI DAVRANIŞLARI ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Ahmet KARA¹, Eyüp İZCİ², Bahadır KOKSALAN³ ve Hikmet ZELYURT³

Özet

Bu araştırma lisans öğrencilerinin ders aldıkları öğretim elemanının davranışlarını nasıl algıladıklarını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesini amaçlamaktadır. İlgili literatürün incelenmesi, uzman görüşü ve deneme sonucunda hazırlanan taslak ölçeğin 2014-2015 eğitim öğretim yılı ikinci yarısında İnönü Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde öğrenim gören toplam 1904 öğrenciden oluşan gruba uygulanmıştır. Ölçeğin kapsam ve görünüş geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuş, yapı geçerliği için ise Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. AFA sonucunda toplam varyansın % 56.70'ini açıklayan, 24 madde ve dört faktörden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Ortaya çıkan faktörler; yetersiz öğretim elemanı, asabi öğretim elemanı, anlayışlı öğretim elemanı ve otoriter öğretim elemanı olarak isimlendirilmiştir. DFA'nın uygulanması sonucunda elde edilen bulgular algılanan öğretim elemanı davranışları ölçeğine (ALÖDÖ) ilişkin yapının yeterli uyum indekslerine sahip olduğunu göstermektedir. Elde edilen ölçeğin test-tekrar test yöntemiyle ortaya çıkan puanlar arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı $r=0.86$ olarak belirlenmiştir. Bu bulgulara dayanarak ALÖDÖ'nün geçerli ve güvenilir ölçümler üreten bir ölçme aracı olduğu ve üniversite öğrencilerinin ders aldıkları öğretim elemanının davranışlarını nasıl algıladıklarını ölçmek amacıyla kullanılabileceği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: öğretim elemanı, algılanan davranış, ölçek geliştirme.

DEVELOPMENT OF PERCEIVED INSTRUCTOR BEHAVIORS SCALE

Abstract

In this study it is aimed to develop a valid and reliable assessment instrument to identify how bachelor's degree students perceive the behaviors of the instructors who teach them. The draft scale that was developed in consequence of literature survey, expert opinion and testing was applied to 1904 students who study at different departments in Inonu University in the second semester of 2014-2015 academic year. We have asked experts' opinion for the content and face validity, and Exploratory Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis were applied for the construct validity. A structure consisting of 24 items and 4 factors has been obtained as a result of the exploratory factor analysis and it explains 56.70% of the total variance. The factors come up has been named as insufficient instructor, nervous instructor, understanding instructor and authoritative instructor. The findings obtained as a result of the application of Confirmatory Factor Analysis shows that the scale's structure related to perceived instructor behaviors have sufficient fit indices. Pearson Coefficient of Correlation between scores of test-retest method of the scale formed has been identified as $r=0.86$. It has been determined that the scale of perceived instructor behaviors is a measurement tool that produces reliable and valid measurements and it can be used to measure how the university students perceive the behavior of the instructors teaching them based on these findings.

Keywords: instructor, perceived behaviors, scale development

¹ Assoc. Prof. Dr. Inonu University, Faculty of Education, Educational Sciences Department, Turkey, ahmet.kara@inonu.edu.tr

² Assist. Prof. Dr. Inonu University, Faculty of Education, Educational Sciences Department, Turkey

³ Assist. Prof. Dr. Inonu University, Faculty of Education, Primary Education Department, Turkey

GİRİŞ

Türkiye’de merkezi olarak hazırlanan eğitim programları ne kadar nitelikli ve işbirliği ile hazırlanırsa hazırlansın, sonuçta asıl uygulayıcı olan öğretim elemanının becerisine teslim edilmekte ve işlevselliği orada belirlenmektedir. Eğitim programlarının asıl uygulayıcıları olan öğretmenler ise ne kadar nitelikli yetiştirilirse yetiştirilsin günümüz eğitim sisteminde uygulanan en etkili yöntem ve teknikleri kullansın, öğrenci katılımlı, öğrenci merkezli aktif etkinlikler düzenlemeleri programın işlevselliği anlamına gelmeyecektir. Öğrenci iyi bir alıcı ya da yapılandırmacı yaklaşıma göre iyi bir “bilgi yapılandırmacısı” değilse, istenilen sonuca ulaşamayabilir.

Unutmayalım ki öğrenmesi gereken öğretim elemanı değil öğrencidir. Öğrenci ise öğrenme etkinliğine sınıf ortamında ne kadar aktif katılırsa o kadar zihninde izler oluşacaktır, bu izler yeri ve zamanı geldiğinde geri çağrılarak karşılaşılan problemin çözümünü sağlayacaktır. Bir başka ifade ile eğitim programlarının başarıya ulaşmasında etkili olan faktörlerden biri aslında en önemli faktör, öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyidir. Sadece bilişsel hazırbulunuşluk değil, aynı zamanda duyuşsal hazırbulunuşluk da öğrencinin derse katılımını etkilemektedir. Öyle ki eğitimin hedeflerini benimsemede, içeriği kabul etmede, eğitim durumlarına katılmada ve sınav durumlarında başarıya erişmede öğrencinin duyuşsal durumu oldukça önemlidir. Öğrencinin duyuşsal durumunu belirleyen ve yönlendiren etkenlerden biri de algılanan öğretmen davranışlarıdır.

Öğretim elemanı sınıfta sergilediği davranışların tümü öğrenci üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir. Öğretim elemanı davranışlarının sergilendiği sınıf ortamında bu davranışlara ilişkin öğrenciler tarafından bir anlam yüklenir ve böylece öğrenci tarafından öğretim elemanı demokrat bir öğretim elemanı ya da tam tersi otoriter bir öğretim elemanı olarak algılanır. Algılanan bu öğretim elemanı davranışları öğrenme sürecinde bir başka ifade ile öğrenme ve öğretme etkinliklerinde başarının temel anahtarlarından biridir.

Makro düzeyde eğitim programlarının başarıya ulaşmasında mikro düzeyde ise öğrencinin konuyu öğrenmesinde algılanan öğretim elemanı davranışları merkezi bir konumdadır. Öğretim elemanı sınıf ortamındaki kendi davranışlarını sınıflandırırken otoriter olarak sınıflamaktan uzak şekilde demokratik sınıf öğretmeni profili çizmeye meyilli oldukları bilinen bir gerçektir. Az da olsa kendilerini kuralcı öğretim elemanı olduğunu ifade eden öğretim elemanlarına da rastlamak mümkündür. Kendisini başıboş olarak nitelendiren öğretim elemanlarına rastlamak oldukça güçtür. Oysa asıl mesele öğretim elemanının kendisini tanımlamasından çok öğrencinin öğretim elemanının davranışlarını nasıl algıladığı önemlidir. Algılanan öğretim elemanı davranışları öğrencinin sınıftaki davranışlarını yönlendirdiği gibi evdeki davranışlarını da yönlendirmede temel teşkil etmektedir. Bireyin başarılı bir birey olmasında, ülkesine, milletine yararlı bir vatandaş olabilmesinde, akranlarıyla olumlu ilişkiler kurmasında, ailesinde iyi bir fert, toplumda yararlı bir birey olmasında algılanan öğretim elemanının davranışları önemli düzeyde yönlendirici konumdadırlar. Kısacası algılanan öğretim elemanı davranışları öğrencinin sınıftaki davranışlarının akranlarıyla, ailesiyle ve toplumla ilişkilerini geliştirici bir etkiye sahiptir. Öğrencinin algıladığı öğretim elemanı davranışları eğitim programlarının başarılı olmasında aynı zamanda öğrencinin yetiştirilmesinde oldukça önemli olacağı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde teorik olarak öğretmen davranışlarını betimleyen ve sınıflandıran çalışmalara rastlamak mümkündür. Oysa asıl olan algılanan öğretim elemanları davranışlarıdır. Alan yazında algılanan öğretim elemanı davranışlarını belirlemeye yönelik herhangi bir ölçğe ulaşamamıştır.

Ulaşılan bir ölçekte ise öğretmen davranışları sadece iki boyutlu olarak ele alınmıştır (Erdoğan, 2013). Söz konusu bu ölçek öğretmen davranışlarını iki boyutlu olarak ele alınmıştır. Oysa öğretmen davranışlarını kategorileştirmek gerekirse ikiden fazla kategori oluşacağı kesindir. Bu çalışmada literatür taraması sonucunda ve algılanan öğretim elemanı davranışlarının belirlenmesine yönelik bir ölçğin İnönü Üniversitesi öğrencilerine uygulanması sonucunda geliştirilmiştir.

YÖNTEM

Desen

Araştırmada lisans öğrencilerinin algıladıkları öğretim elemanı davranışlarının betimlenmesinde kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçğin geliştirilmesini amaçlandığından bu araştırma bir ölçek geliştirme çalışması olarak düzenlenmiştir.

Birinci Çalışma Grubu

Araştırmada tarama modeli olan betimsel yöntem kullanılmaktadır. Araştırmanın evrenini 2014-2015 öğretim yılı ikinci yarıyılında İnönü Üniversitesinin Eğitim, Fen Edebiyat, İlahiyat, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evreni temsil edecek düzeyde öğrencilere ulaşılmıştır. Ölçeğin ilgili bölüm öğrencilere uygulanması

sonucunda yapılan ilk incelemenin ardından hatalı ve/ya da eksik doldurulmuş formlar elendikten sonra toplam 1904 öğrenciye ait veriler analiz edilmiştir. Söz konusu bu çalışma grubunda yer alan öğrencilerin % 32.3'ü (615) erkek, % 67.7'si (1289) kadındır, öğrencilerin %28.3'ü (539) birinci sınıf, %29.4'ü (559) ikinci sınıf, %18.8'u (358) üçüncü sınıf ve %23.5'i (448) dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %9.5'i (181) Türk Dili ve Edebiyatı, %15.5'i (296) Sosyoloji, %6.8'i (130) Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, %11.8'i (225) Tarih, %5.3'ü (101) Fen Bilgisi Öğretmenliği, %7.9'u (150) İlahiyat, %4.7'si (89) İktisat, %3.7'si (70) İşletme, %5.5'i (105) kamu Yönetimi, %5.3'ü (100) Beden Eğitimi ve Spor, %5.8'i (111) Türkçe Öğretmenliği, %8.6'sı (164) Sınıf Öğretmenliği ve %9.6'si (182) Okul Öncesi Öğretmenliği programlarında öğrenim görmektedirler.

İkinci Çalışma Grubu

Daha sağlıklı sonuçlar için açılımlayıcı faktör analizinden sonra doğrulayıcı faktör analizi için ikinci bir çalışma grubuna ihtiyaç duyulmuştur (Henson and Roberts, 2006). Bu çalışma grubunun da bir önceki gruba benzer özellik taşımasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda 2015-2016 öğretim yılı birinci yarısında Adıyaman Üniversitesinin Eğitim, Fen Edebiyat ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturulmuştur. Ölçeğin ilgili öğrencilere uygulanması sonucunda yapılan ilk incelemenin ardından hatalı ve / ya da eksik doldurulmuş formlar elendikten sonra toplam 397 öğrenciye ait veriler analiz edilmiştir. İkinci çalışma grubunda yer alan öğrencilerin % 42.6'sı (169) erkek, % 57.4'ü (228) kadındır, öğrencilerin %21.4'ü (85) birinci sınıf, %25.7'si (102) ikinci sınıf, %25.9'u (103) üçüncü sınıf ve %27'si (107) dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %14.1'i (56) Türk Dili ve Edebiyatı, %12.3'ü (49) Sosyoloji, %12.8'i (51) Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, %11.8'i (47) Tarih, %12.1'i (48) Fen Bilgisi Öğretmenliği, %11.8'i (47) Matematik, %12.3'ü (49) İktisat ve %12.6'si (50) Okul Öncesi Öğretmenliği programlarında öğrenim görmektedirler.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

“Algılanan Öğretim Elemanı Davranışları Ölçeği”nin geliştirilmesi esnasında, ölçek maddelerini hazırlama, kapsam geçerliliği, ön deneme çalışması, yapı geçerliliğini ve güvenilirliğini belirleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Karasar, 1995: 139-143; Balci, 1995: 142-143).

Madde Havuzu

Bu çalışmanın madde havuzuna soru oluşturabilmek için öncelikle “Öğretmen Tipleri” ve “Sınıf Yönetimi Biçimleri” ile ilgili bir literatür taraması yapılmıştır. Diğer taraftan daha önce bu doğrultuda hazırlanan ölçekler incelenmiştir (Saydam ve Telli, (2011); Karadağ, Baloğlu ve Yalçınkayalar, 2006; Nartgün, 2008; Çağlar, Yakut ve Karadağ, 2005; Kılınç, 2014; Kurt, 2013; Erdoğan, 2013; Albayrak, Güngören ve Horzum, 2014; Atik ve Üstüner, 2014; Özer, Gençtanırım ve Ergene, 2011; Baykara Pehlivan, 2005). Ayrıca 50 kişilik bir öğrenci grubuna “öğretim elemanı davranışları nasıl olmalıdır” başlıklı bir kompozisyon yazdırılarak toplam 90 taslak madde oluşturulmuştur. Bir sonraki aşamada Lisans, lisansüstü öğrencilerinden ve öğretim elemanlarından bu maddeleri eleştirmeleri, maddelere eklemeler ve çıkarmalar yapmaları istenmiştir. Burada, maddelerin öncelikle kapsam geçerliliğini sağlanmalarına çalışılmıştır. Öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda havuzdaki maddeler bir ön elemeye tabi tutulmuştur. Sonuçta, 60 tane madde havuzda toplanmıştır. Ölçeğin başlığından da anlaşıldığı gibi öğrencilerin algılanan öğretim elemanı davranışlarını ölçmeye yönelik olan bu ölçek Likert tipi 5'li dereceleme ölçeği formatında olup, derecelendirmesi: “Hiç Katılmıyorum: 1, Kısmen Katılmıyorum: 2, Kararsızım: 3, Çoğunlukla Katılıyorum: 4 ve Tamamen Katılıyorum: 5 puandır” şeklinde yapılmıştır.

Uzman Görüşü (Kapsam Geçerliliği)

Madde havuzunda yer alan maddeler, ikişer tane eğitim programları uzmanı, eğitim psikolojisi uzmanı ve eğitim yönetimi uzmanından toplam altı tane öğretim üyesinin görüşlerine sunulmuştur. Ayrıca hazırlanan maddelerin dil bilgisi kurallarına uygunluğu ve açıklığı gibi yönlerden net ve ortak tek bir anlam taşımasını sağlamak amacıyla Türkçe Öğretmenliği alanında uzman bir öğretim üyesinden destek alınmıştır.

Deneme Çalışması

Çeşitli uzman görüşleri doğrultusunda taslak ölçek birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıftan olmak üzere yaklaşık 120 öğrenciye pilot uygulaması yapılarak öğrencilerden, anlamakta zorlandıkları maddeleri belirlemeleri istenmiştir. İşaretlenen tüm maddeler, uzman görüşleri ve desteği doğrultusunda yeniden düzenlenmişlerdir. Bu çalışma neticesinde, “Algılanan Öğretim Elemanı Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi” 60 taslak maddeden oluşacak biçimde ön uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Uzman görüşleri ve ön denemelerden sonra, söz konusu ölçek İnönü Üniversitesinde bulunan çeşitli fakülte ve sınıflarda toplam 1904 öğrenci üzerine uygulanarak veriler elde edilmiştir.

Faktör Analizi

Taslak ölçek 1904 öğrenciye uygulandıktan sonra faktör analizi yapılmıştır. Örneklemi oluşturanların %32.3'ü (615) erkek, %67.7'si (1289) ise kadın öğrencilerdir. Analiz sonuçlarına göre, yapı geçerliliği sağlanmış maddeler

son ölçekte yer almıştır. Faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkins (KMO) değerlerinin yüksek olmasına dikkat edilmiştir.

Güvenirlilik Hesaplama Aşaması

Faktör analizi yapılarak ölçeğe son hal verilince Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Söz konusu bu güvenirlilik katsayısında, herhangi bir hatanın yapılmaması için tüm işlemler kontrollü bir şekilde ikişer defa ve dört yazarın gözetiminde tekrarlanmış, daha sonra da iki yazarın ayrı ayrı yapılan işlemleri aynı sonucu vermiştir. Bayram (2004: 128) Cronbach Alpha değerinin .70'in üzerinde olmasının güvenirlilik için yeterli olduğunu ifade etmiştir. Araştırmada ölçülmek istenen ortak değeri eşit olarak paylaşmayan değişkenlerin belirlenmesi ve bunların çözümlene dışı bırakılarak ölçeğin iç tutarlılığın artırılması amacıyla değişkenler önce faktör bazında daha sonra da tümü birden güvenirlilik testi uygulanmıştır (Baş, 2005: 193). Çözümlene aşamasında ölçülmek istenen ortak değeri yansıtmayan ifadelerin belirlenmesinde Cronbach Alpha ile parça-bütün korelasyonundan (Item Total Correlation) yararlanılmıştır. SPSS 21.0 paket programında yapılan işlemler her bir faktörün güvenirliliğini olumsuz etkileyen ifadeler kalmayınca kadar tekrarlanmıştır. Daha sonra ikinci aşamada faktörlerin tümü birden, tekrar bu teste tabii tutulmuştur. Bu analizin sonunda 60 maddeden 36 madde ölçekten çıkarılmıştır.

BULGU VE YORUMLAR

Açımlayıcı Faktör Analizi

Üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarını, tutumlarını, tarzlarını nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla geliştirilen ölçeğe “Algılanan Öğretim Elemanı Davranışları Ölçeği” adı verilmiştir. Taslak ölçek 60 madde ile faktör analizine alınmış ve analiz sonucunda 36 ifade elenmiştir. Böylece ölçek 4’ü olumsuz toplam 24 tane ifadeden oluşturmaktadır.

Tablo 1- Madde Yük Değerleri

	Madde Yük Değerleri
2- Öğretim elemanı adil davranıyor	.461
7- Öğretim elemanı sınırlı davranıyor	.568
8- Öğretim elemanına itiraz edemiyorum	.532
9- Öğretim elemanı hep bağırıyor	.501
10- Öğretim elemanı beni notla korkutuyor	.523
11- Öğretim elemanına sıkıntılarımı anlatamıyorum	.416
16- Öğretim elemanı her konuda beni suçluyor	.521
22- Öğretim elemanı bana destek olmuyor*	.418
23- Öğretim elemanı fikirlerime önem veriyor	.542
24- Öğretim elemanı moralimi bozuyor	.592
25- Öğretim elemanı beni azarlıyor	.593
28- Öğretim elemanı “en iyisini ben bilirim” diyor*	.493
29- Öğretim elemanını sevmiyorum	.439
30- Öğretim elemanı mesleğini sevmiyor	.468
31- Öğretim elemanı işine özen göstermiyor	.601
34- Öğretim elemanını anlamakta zorluk çekiyorum	.472
37- Öğretim elemanı kararsız biridir	.512
39- Öğretim elemanı dersi iyi yönetmiyor	.741
40- Öğretim elemanı sınıfa hakim olamıyor	.680
44- Öğretim elemanı dersini iyi anlatamıyor*	.558
46- Öğretim elemanını kendime yakın hissediyorum	.630
51- Öğretim elemanı beni cesaretlendiriyor	.590
59- Korkudan öğretim elemanına soru soramıyorum	.548
60- Öğretim elemanının tepkisinden çekiniyorum*	.487

* Olumsuz ifadeler

Ölçeğin son halinde yer alan ifadelerin faktör yükleri .416 ile .741 arasında değişmektedir (Tablo 1). Faktör analizi sonucunda 24 maddeden oluşan “Algılanan Öğretim Elemanı Davranışları Ölçeği” geçerli bir ölçek olduğunu görülmüştür (Nunnally ve Bernstein, 1994). Tek boyutlu ölçeğin faktör analizi sonucunda dört tane alt boyutu ortaya çıkmıştır. Dört alt boyutun iç tutarlık katsayılarını belirlemek için hesaplanan Cronbach Alpha değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu değerlere bakılarak ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2- Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerliliği

	Yetersiz	Asabi	Anlayışlı	Otoriter	Toplam
Cronbach Alpha	.857	.786	.789	.756	.907
KMO	.868	.844	.829	.778	.928
Bartlett Test of Sphericity	5408.319	2662.063	2840.878	2104.006	17594.589
Geçerli Madde Sayısı	7	6	6	5	24

Ölçeğin KMO değerleri, Bartlett testi ve Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları ölçeğin çeşitli alt boyutlarına göre hesaplanmıştır. Faktör analizi sonucunda belirlenen alt boyutlarda yer alan ifadeler incelenmiş, farklı öğretim üyelerinin ve lisansüstü öğrencilerinin desteğiyle alt boyutlar adlandırılmıştır. Hem alt boyutların hem de tüm ölçeğin KMO değerlerinin .75’tan yüksek olması ve Bartlett testinin anlamlı olması ($p < 0.05$) olmasına özen gösterilmiştir (Büyüköztürk, 2004:120). Analiz sonucunda faktör yük değerinin .40’dan yüksek olmasına ve dört alt boyutlu ölçeğin madde yük değerleri arasında farkın .20’den az olmamasına özen gösterilerek bu kurallara uymayan maddeler elenerek faktör analizi tekrarlanmıştır (Nunnally ve Berstein, 1994). Yenilenen faktör analizi sonucunda dört alt boyutlu ölçeğin KMO= .928 ve Bartlett test of Sphericity =17594.589, Cronbach Alpha= .907 olarak belirlenmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçekte yer alan her bir tutum ifadesinin yük değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3- Faktör Analizi Sonrası Döndürülmüş Bileşenler Matrisi

	Yetersiz	Asabi	Anlayışlı	Otoriter
39- Öğretim elemanı dersi iyi yönetmiyor	.845			
40- Öğretim elemanı sınıfa hakim olamıyor	.812			
31- Öğretim elemanı işine özen göstermiyor	.727			
37- Öğretim elemanı kararsız biridir	.665			
30- Öğretim elemanı mesleğini sevmiyor	.630			
44- Öğretim elemanı dersini iyi anlatıyor*	.585			
29- Öğretim elemanını sevmiyorum	.489			
59- Korkudan öğretim elemanına soru soramıyorum		.720		
8- Öğretim elemanına itiraz edemiyorum		.697		
7- Öğretim elemanı sinirli davranıyor		.679		
2- Öğretim elemanı adil davranıyor		.671		
34- Öğretim elemanını anlamakta zorluk çekiyorum		.547		
11- Öğretim elemanın sıkıntılarını anlatamıyorum		.534		
23- Öğretim elemanı fikirlerime önem veriyor			.704	
46- Öğretim elemanını kendime yakın hissediyorum			.704	
51- Öğretim elemanı beni cesaretlendiriyor			.674	
60- Öğretim elemanının tepkisinden çekiniyorum*			.531	
22- Öğretim elemanı bana destek olmuyor*			.530	
28- Öğretim elemanı “en iyisini ben bilirim” diyor*			.462	
16- Öğretim elemanı her konuda beni suçluyor				.691
25- Öğretim elemanı beni azarlıyor				.689
10- Öğretim elemanı beni notla korkutuyor				.590
9- Öğretim elemanı hep bağırıyor				.556
24- Öğretim elemanı moralimi bozuyor				.487

* Olumsuz ifadeler

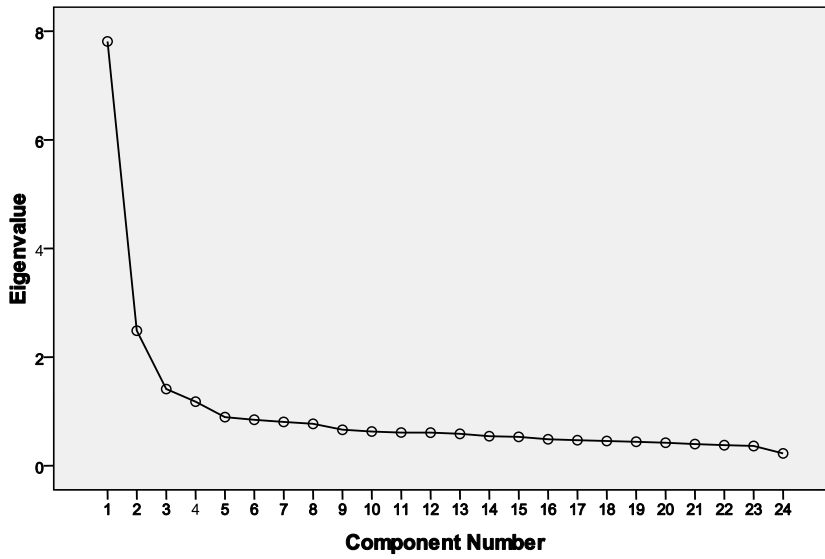
SPSS 21.00 ile yapılan işlemlerden biri de oluşturulan dört alt boyutlu ölçeğin son halinde yer alan maddelerin konuyu ne kadar açıkladığının belirlenmesidir. Bu amaçla Toplam Açıklayıcı Varyans (Total Variance Explained) testi yapılmış elde edilen sonuçlar aşağıdaki tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4- Alt Boyutların Toplam Açıklayıcı Varyans Değerleri

Alt Boyutlar	Alt Boyutların Özdeğeri	Toplam Açıklayıcı Varyans (%)
Yetersiz	7.811	16.666
Asabi	2.486	30.417
Anlayışlı	1.411	43.632
Otoriter	1.179	56.695

Tablo 4’te de görüldüğü gibi toplam yüzdede “Algılanan Öğretim Elemanı Davranışları Ölçeği”ni oluşturan her dört boyutun da % 50’nin üstünde açıklayıcılık oranına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu oranın sosyal bilimlerde kabul edilebilir düzeydedir (Nunally ve Bernstein, 1994).

Scree Plot

Şekil 1- Faktör Öz Değerlerine ait Çizgi Grafiği

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizinin doğrulanması amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu amaçla Lisrel 8.71 paket programında yararlanılmıştır. İkinci çalışma grubundan elde edilen veriler yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucu elde edilen 24 maddelik dört faktörlü modeli doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Dört faktörlü model için gizil değişkenlerin gözlenen değişkenleri açıklama durumuna ilişkin olarak t değerlerinin 0.01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Seçer, 2015). Modelde gizil değişkenlerin gözlenen değişkenlere doğru tanımlanmış standardize parametre değerlerinin 0.48 ile 0.78 arasında ve gözlenen değişkenlerin hata varyanslarının 0.40 ile 0.77 arasında olduğu görülmektedir. Söz konusu bu değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu literatür tarafından desteklenmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Şimşek, 2007; Seçer, 2015). Aşağıdaki tabloda belirlenen model için modifikasyon öncesi ve sonrası elde edilen uyum iyiliği değerleri verilmiştir. Görüldüğü gibi uyum iyiliğine ilişkin elde edilen değerler alan yazında (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Seçer, 2015; Brown, 2006; Şimşek, 2007; Tabachnick ve Fidell, 2007) genel kabul gören ölçütlere göre “Mükemmel, Kabul Edilebilir ya da Zayıf” olarak belirlenmiştir.

Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde dört faktörlü model için beklenen ve gözlenen kovaryans matrisi arasında anlamlı farkın olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). p değerinin anlamlı olmaması arzu edilir ancak örneklem büyüklüğünden kaynaklanıyor olsa gerek. Bu nedenle alternatif uyum endeksleri incelenir. İlk analizde X^2/sd , SRMR, NFI ve NNFI parametreler kabul edilebilir, CFI değeri mükemmel düzeyde iken diğer değerlerin zayıf olduğu görülmektedir. Doğrulayıcı faktör analizinin bu aşamasında modelin iyileştirilmesi amacıyla modifikasyon önerilerinin incelenmesi gerekmektedir. Lisrel programının sonucuna göre “Öğretim elemanı sınıfa hakim olamıyor” maddesi ile “öğretim elemanı dersi iyi yönetemiyor” maddesi ve “öğretim elemanı beni

cesaretlendiriyor” ile “öğretim elemanını kendime yakın hissediyorum” maddelerinin hata varyansları arasında ilişkinin tanımlanması gerektiğini ifade etmektedir.

Tablo 5- Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Uyum iyiliği değerleri	Mükemmel (M)	Kabul edilebilir (K)	Modifikasyon öncesi	Modifikasyon sonrası
P	> 0.05	< 0.05	0.00 (K)	0.00 (K)
X^2/sd	<3	3-5	902.63/246=3.66 (K)	686,80/244=2.81 (M)
RMSEA	<0.05	<0.08	0.087	0.072 (K)
RMR	<0.05	<0.08	0.12	0.09 (Zayıf)
SRMR	<0.05	<0.08	0.077 (K)	0.071 (K)
GFI	>0.95	>0.90	0.86	0.90 (K)
AGFI	>0.95	>0.90	0.84	0.87
CFI	>0.95	>0.90	0.95 (M)	0.96 (M)
NFI	>0.95	>0.90	0.93 (K)	0.95 (M)
NNFI	>0.95	>0.90	0.94 (K)	0.96 (M)

Önerilen bu modifikasyonların yapılmasıyla uyum endekslerinden ki-kare (X^2) değeri önemli oranda düşmüştür. Tek başına değerlendirilmeyen ki-kare serbest derecesi ile oranlanarak mükemmel düzeye çıkmıştır ($X^2/sd = 2.81$). Ayrıca model için elde edilen beklenen ve gözlenen kovaryans matrisi arasındaki farkın ($p < 0.05$) da kabul edilir düzeyde olduğu görülmüştür. Yaklaşık Hataların Kare Kökü (RMSEA) 0.072 düzeyinde bir uyum endeksi elde edildiği görülmektedir. RMSEA'nın aldığı değer 0.05'e eşit veya daha küçük ise uyum mükemmel, .08 ve altında ise uyum kabul edilebilir ve .10 ve daha büyük ise uyum zayıftır. Buna göre yapılan analiz için elde edilen uyum endeksinin kabul edilebilir olduğu söylenebilir. Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (SRMR) endeksinin .071 olduğu görülmektedir. RMR ve standardize edilmiş RMR'nin .05'in altında olması mükemmel uyuma, .08'in altında olması iyi uyuma ve .10'un altında olması ise kabul edilebilir uyuma karşılık gelmektedir. Buna göre, yapılan analiz için standardize edilmiş RMR'nin iyi bir uyuma, RMR ise zayıf bir uyuma sahip olduğu ifade edilebilir.

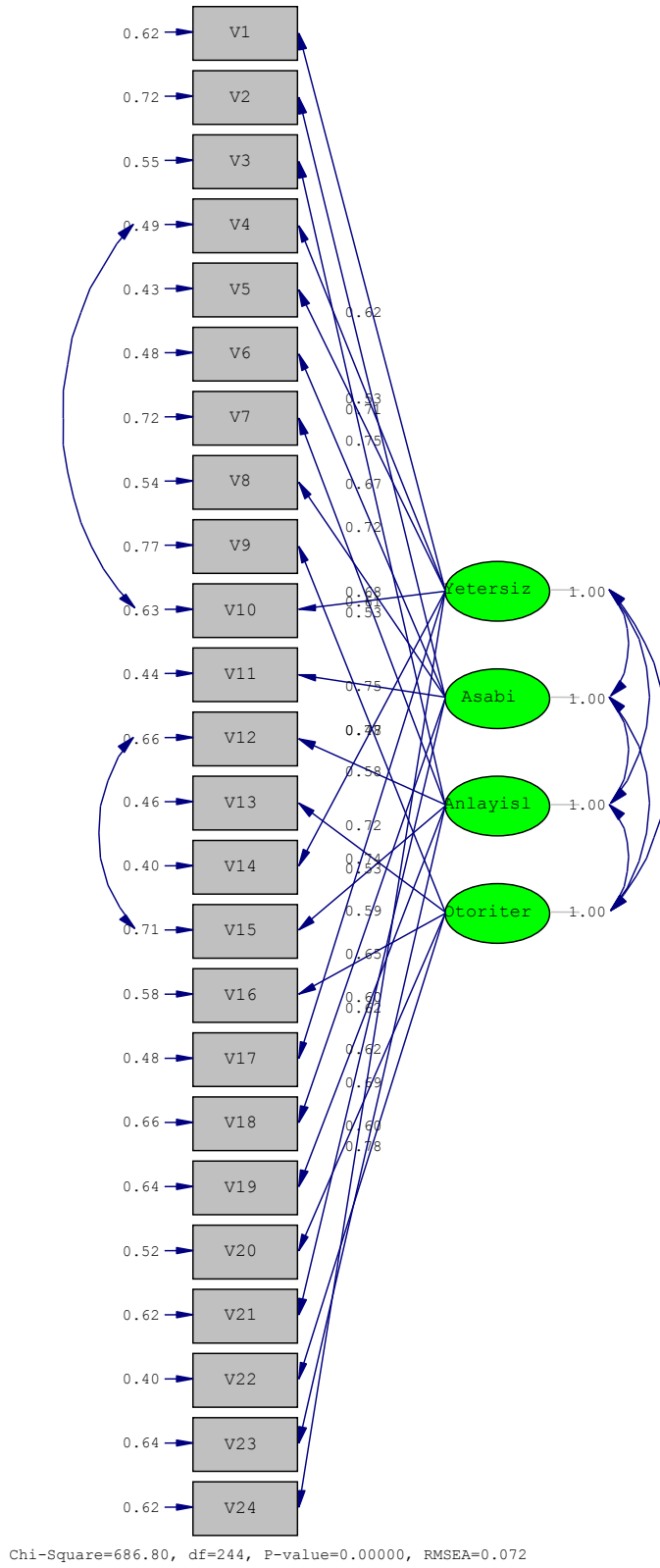
Uyum endekslerinden İyilik Uyum İndeksi (GFI) = .90 ve Düzenlenmiş İyilik Uyum Endeksi (AGFI)'nin .87 olduğu görülmektedir. GFI ve AGFI, 0-1 aralığında değişen değerler alır. GFI ve AGFI değeri .95 ve üzerinde ise uyum mükemmel, .90-.94 arasında ise kabul edilebilir değerdir (Schumacker ve Lomax 2004; Hooper, Caughlan ve Mullen, 2008). Buna göre, GFI'nin kabul edilebilir düzeye yakın bir uyum değeri verdiği, buna karşın AGFI'nin kabul edilebilir düzeyde uyum değeri vermediği görülmüştür.

Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI), Uyum İndeksi (NFI) ve Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI) incelendiğinde, NNFI'nin .96, NFI'nin .95 ve CFI'nin .96 olduğu görülmektedir. NNFI, NFI ve CFI değerleri .95'in üzerinde ise uyum mükemmel, .90'ın üzerinde ise uyum kabul edilebilirdir (Sümer, 2000). Buna göre, yapılan analiz için NNFI, NFI ve CFI'nin mükemmel uyum gösterdikleri görülmektedir.

Böylece doğrulayıcı faktör analizinin yapılması sonucunda standardize edilmiş faktör yükleri, hata varyansları ve modifikasyonları içeren yol diyagramı şekilde-2'de gösterilmiştir.

Ölçeğin Zamanda Güvenirliği

Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda son hali Ek-1'de verilen ölçeğin zaman içerisinde güvenilirlik hesaplamaları için 220 öğrenciden oluşan bir grupla ölçeğin puan değişmezliğine ilişkin test – tekrar test korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Üç hafta ara ile ölçek aynı bireylere tekrar uygulanmıştır. Bu iki uygulamada ortaya çıkan puanlar arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı $r = 0.86$ olarak belirlenmiştir. Bu sonuca dayanılarak ölçeğin güvenilir bir ölçüm yaptığı kabul edilmiştir (Ekici, 2009).

Şekil 2- Modifikasyon sonrasında dört boyutlu modele ait yol diyagramı

SONUÇ

Araştırma bulguları, ALÖDÖ'nin 24. Maddeden oluşan dört faktörlü bir model olarak doğrulandığını, üniversite öğrencilerinin dersini aldıkları öğretim elemanlarının davranışlarını nasıl algıladıklarını ortaya koymaya yönelik olarak geliştirilen bu ölçekte yetersiz öğretim elemanı, asabi öğretim elemanı, anlayışlı öğretim elemanı ve otoriter öğretim elemanı olmak üzere dört tane alt boyuttan oluştuğu sonucuna varılmıştır. Geliştirilen modelin

öncelikle açımlayıcı faktör analizi ve daha sonrada doğrulayıcı faktör analizine tabii tutulmuştur. Açımlayıcı Faktör Analizi sürecinde madde havuzu, uzman görüşü, deneme çalışması sonrasında yapılan faktör analizinde Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı, her bir alt boyutun KMO ve Bartlett Test of Sphericity değerleri ve oluşan ölçeğin alt boyutlarının toplam açımlayıcı varyans değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Daha sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda geliştirilen modelin uyum indeksleri, modelin reddedilmediğini gösterdiğinden oluşturulan modelin güvenilirliği doğrulanmıştır. Ayrıca tüm standardize parametre değerleri kabul edilebilir ya da mükemmel olduğu, böylece tüm yapılar birleşme geçerliliğine sahiptir (Chou, Boldy ve Lee, 2002:52). Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Albayrak, E., Güngören, Ö.C. ve Horzum, M.B. (2014). Algılanan öğrenme ölçeğinin Türkçeye uyarlaması. *Öndokuz mayıs üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 33(1), 1-14.
- Atik, S. ve Üstüner, M. (2014). İlköğretim okullarının örgüt tipi ile öğretmenlerin örgütsel bağlılığı arasındaki ilişki. *Ahi Evran üniversitesi Kırşehir eğitim fakültesi dergisi*, 15(2), 133-154.
- Baş, T. (2005). *Anket nasıl hazırlanır, uygulanır, değerlendirilir?* 3. basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bayram, N. (2004). *Sosyal bilimlerde SPSS ile veri Analizi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Balcı, A. (1995). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Baykara Pehlivan, K. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir araştırma. *İlköğretim-Online*, 4(2), 17-23.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York & London: The Guilford Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. 4. basım, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Chou, S.C., Boldy, D.P. ve Lee, A.H. (2002). Measuring job satisfaction in residential aged care. *International journal for health care*, 14(1), 49-54.
- Çağlar, A., Yakut, Ö. ve Karadağ, E. (2005). İlköğretim okulu müdürlerinin öğretmenler tarafından algılanan kişilik özellikleri ve liderlik davranışları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Ege eğitim dergisi*, 6(1), 61-80.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik-spss ve lisrel uygulamaları*. Pegem akademi yayınları, Ankara.
- Ekici, G. (2009). Biyoloji öz-yeterlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Kastamonu eğitim dergisi*, 17(1),111-124.
- Erdoğdu, M.Y. (2013). Algılanan öğretmen davranışları ölçeğinin geliştirilmesi. *İnönü üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 14(1), 115-128.
- Henson, R.K. and Roberts, J.K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: common errors and some comment on improved practice. *Educational and psychological measurement*, 66, 393-416.
- Hooper, D., Caughlan, J. and Mullen, M.R. (2008). Structural equation modeling: guidelines for determining model fit. *Electronic journal of business research methods*, 6(1), 53-60. <http://arrow.dit.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=buschmanart> (Erişim Tarihi: 08.11.2015).
- Karadağ, E., Baloğlu, N. ve Yalçınkayalar, P. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerleri üzerine ilişkisel bir araştırma. *Değerler eğitimi dergisi*, 4(12), 65-82.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi, kavramlar, ilkeler, teknikler*. Beşinci basım Ankara: 3a araştırma eğitim danışmanlık ltd.
- Kılınç, A.Ç. (2014). Öğretmen profesyonelizminin bir yordayıcısı olarak kültürü. *Eğitim ve bilim*, 39(174), 105-118.
- Kurt, H. (2013). Biyoloji öğretmenlerinin öğrenci başarısından sorumluluk algılarının sınıf yönetimi profillerine göre analizi. *Turkish studies*, 8(6), 473-490.
- Nartgün, Z. (2008). Öğretmen adayları için ölçme ve değerlendirme genel yeterlik algısı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant izzet baysal üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 8(2), 85-94.

- Nunnally, J. C., and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. McGraw – Hill publication. III. Edition.
- Özer, A., Gençtanırım, D. ve Ergene, T. (2011). Türk lise öğrencilerinde okul terkinin yordanması: aracı ve etkileşim değişkenleri ile bir model testi. *Educational science*, 36(161), 302-317.
- Saydam, G. ve Telli, S. (2011). Eğitimde bir araştırma alanı olarak sınıfta öğrenci - öğretmen kişilerarası iletişimi ve öğretmen etkileşim ölçeği (QTI). *Boğaziçi üniversitesi eğitim dergisi*, 28 (2).
- Seçer, İ. (2015). *Spss ve lisrel ile pratik veri analizi*. 2. baskı, anı yayıncılık, Ankara.
- Schumacker, R. E. and Lomax R. G. (2004). *A Beginner's guide to structural equation modeling*. Lawrence Erlbaum associates publishers, London. 79-122
- Sümer, N., (2000). Yapısal eşitlik modelleri: temel kavramlar ve örnek uygulama. *Türk psikoloji yazuları*, 3 (6), 49-73.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: temel ilkeler ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: ekinoks yayıncılık.
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S.(2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson education.

Ek 1- Algılanan Öğretim Elemanı Davranışları Ölçeği

Açıklama: Aşağıda öğretim elemanının algılanan davranışlarını belirlemeye yönelik çeşitli ifadeler verilmiştir. Söz konusu ifadeye hangi oranda katılıyorsanız, lütfen karşısındaki ilgili sütunu “X” ile işaretleyiniz. Bu araştırma tamamen bilimsel amaç taşımaktadır, vereceğiniz samimi ve eksiksiz cevaplardan dolayı teşekkür ederiz.

	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1- Öğretim elemanı dersini iyi anlatıyor*					
2- Öğretim elemanı adil davranıyor					
3- Öğretim elemanı “en iyisini ben bilirim” diyor*					
4- Öğretim elemanı dersi iyi yönetemiyor					
5- Öğretim elemanını sevmiyorum					
6- Korkudan öğretim elemanına soru soramıyorum					
7- Öğretim elemanı fikirlerime önem veriyor					
8- Öğretim elemanına itiraz edemiyorum					
9- Öğretim elemanı her konuda beni suçluyor					
10- Öğretim elemanı sınıfa hakım olamıyor					
11- Öğretim elemanı sinirli davranıyor					
12- Öğretim elemanını kendime yakın hissediyorum					
13- Öğretim elemanı beni azarlıyor					
14- Öğretim elemanı işine özen göstermiyor					
15- Öğretim elemanı beni cesaretlendiriyor					
16- Öğretim elemanı beni notla korkutuyor					
17- Öğretim elemanı mesleğini sevmiyor					
18- Öğretim elemanına sıkıntılarımı anlatamıyorum					
19- Öğretim elemanı bana destek olmuyor*					
20- Öğretim elemanı hep bağıyor					
21- Öğretim elemanını anlamakta zorluk çekiyorum					
22- Öğretim elemanı moralimi bozuyor					
23- Öğretim elemanının tepkisinden çekiniyorum*					
24- Öğretim elemanı kararsız biridir					

* Olumsuz İfade

SUMMARY

Purpose and Significance

Behaviors of the instructors in the class have a very significant impact on the students. All students attribute a meaning to the behaviors of the instructors in the class environment, therefore the instructor is perceived as a democratic or authoritative instructor by the students. These perceived instructor behaviors are one of basic keys to success in learning process. Perceived instructor behaviors are in the center in terms of the success of the training programs in macro levels and students' learning the subjects in micro level. It is a known fact that the instructors tend to draw a democratic teacher profile away from an authoritative one when classifying their behavior in the classroom environment. What is privileged is how the student perceive the instructor's behaviors rather than how he/she defines themselves. It is possible to come up researches defining and classifying teacher behaviors theoretically. However, the instructor behaviors that the students perceive are considered to be very significant in the achievement of curriculum and student training. What is privileged is perceived teacher's behavior. This study has been designed as a scale development study because it aims to develop a valid and reliable scale that can be used in describing the instructor behaviors that bachelor's degree students perceive.

Method

The research was designed as a scale development study. For this purpose, validity (content, face and construct validity) and reliability (internal consistency and temporal reliability) studies were conducted. Construct validity was tested through exploratory and confirmatory factor analyses, followed by a concurrent criterion validity analysis. Reliability studies involved internal consistency (Cronbach alpha, item-total correlation and discrimination analyses) and temporal reliability (test-retest analysis). This scale which aims to measure students' perceived instructor behaviors is Likert type grading scale consisting of 5 items and the rating has been defined as the following: disagree: 1, partially disagree: 2, no opinion: 3, partly agree: 4 and agree: 5. After having tested for content and face validity through expert opinion, the draft scale was piloted first on 1904 bachelor degree students for construct validity, and second on 397 bachelor degree students for a follow-up confirmatory factor analysis.

Results

As a result of exploratory factor analysis of the scale, 24 expressions, 4 of which are negative, are included in the final form of the scale. The end of the scale factor loadings ranged from .416 to .741 if the statements. As a result of the factor analysis, "Perceived Instructor Behaviors Scale" has been proved as a valid scale in terms of 24 statements included in it (Nunally and Bernstein, 1994). As a result of factor analysis of one-dimensional scale, four sub-dimensions have emerged. KMO values of the scale, Bartlett test and Cronbach's alpha internal consistency coefficients of the scale were calculated according to several sub-dimensions. The statements which were obtained as a result of Factor analysis were examined and sub-dimensions were named with the support of the various faculty members and graduate students. Special attention was paid to get over .40 factor value as a result of analysis. Total Variance Explained value is %56.695 which is acceptable. To confirm the model consisting of four factor and 24 items, confirmatory factor analysis was applied. After completing modification, ki-square values which is one of the consistency index has decreased considerably. Ki-square which cannot be evaluated alone has been obtained in perfect level through rating with degree of freedom ($X^2/df = 2.81$). Besides, difference between covariance matrix, which is expected and observed, was obtained in acceptable level ($p < 0.05$). Confirmatory factor analysis on a distinct data set from 397 bachelor degree students also revealed acceptable goodness of fit indices for the tested model (RMSEA= 0.072, GFI= 0.90, SRMR=0.071, CFI=0.96, NFI= 0.95, NNFI=0.96 and RMR=0.09) except for AGFI= 0.87. As a result of exploratory and confirmatory factor analysis, test-retest correlation coefficient was calculated with a group consisting of 220 students related to consistency of scale score to determine the reliability of the scale in time. The scale was re-applied to the same group after three weeks. The Pearson correlation coefficient score difference between these two applications was determined as $r = 0.86$. Based on this score, it has been accepted that the scale has reliable measures (Ekici, 2009).

Conclusion

Research findings resulted that perceived instructor behavior scale was confirmed as a four factor model consisting of 24 items and this scale, which was developed to find out how bachelor's degree students perceive the behaviors of the instructors who teach them, consists of four sub-dimensions such as insufficient instructor, nervous instructor, understanding instructor and authoritative instructor.